משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר טהרות

מלאכת שלמה על משנה מכשירין

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה מכשירין

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-מכשירין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ג 4
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ו 6
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 7
משנה ה 7
משנה ו 7
משנה ז 7
משנה ח 7
משנה ט 8
משנה י 8
משנה יא 8
פרק ג 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 10
משנה ו 11
משנה ז 11
משנה ח 11
פרק ד 11
משנה א 11
משנה ב 12
משנה ג 12
משנה ד 13
משנה ה 13
משנה ו 14
משנה ז 14
משנה ח 14
משנה ט 15
משנה י 15
פרק ה 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 17
משנה ז 17
משנה ח 18
משנה ט 18
משנה יא 18
פרק ו 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 19
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 22
משנה ז 23
משנה ח 23

פרק א

משנה א

בעזרת האל יתב' המשכין ריעים במדבר חררים נתחיל מסכת מכשירין.

בירושלמי דשבת פ' כלל גדול דף ט' גרסינן אמר ר' פירור. יהודה עביד הוויי במכשירין שיתא ירחין בסופא אתא חד תלמיד דר' סימאי ושאיל לי' ולא אניבי' אמר ניכר הוא זה שלא עבר על פתחה של תורה. ע"כ:

כל משקה וכו'. ומ"מ בכולה מתני' ברצון בבי"ת חוץ מסיפא דמשקין טמאין וצריך טעם: בסוף פי' רעז"ל כגון שהמשקים טמאים לא בעינן דניחא ליה ע"כ כמו שכל דבר המטמא מטמא לרצון ושלא לרצון כך ג"כ כשהטומאה והמשקים באים יחד:

משנה ג

המרעיד את האילן ונפל על חבירו וכו'. אית דגרסי ונפלו על חבירו או סוכה ונפלו על חברתה וקאי לשון רבים אפירות או אמים ואין צורך דונפל נמי יתפרש מי שנפל או אילן עצמו או פירות או מים. ופי' הרמב"ם ז"ל דע שכמו שהמים שבקרקע אינם מכשירין כן המים שנתלשו מן הקרקע בלא כוונה אינם מכשירין ואפילו נבללו הפירות בהן ומזה העיקר נסתעפו ענין כל המסכתא אמר אם הרעיד אילן על אילן אחר או סעיף אילן וזה יקרא סוכה ונפל זה הענף על אחר ונפלו פירות מזה האילן השני והיו שם ירקות שאותם המים שעל אלו הירקות אינם מוכשרין לפי שהן היו שלא ברצון וזה דעת ב"ה וב"ש סוברין שהם ברצון ובשביל זה הרעיד ובא ר' יוסי וסעד לדברי ב"ה עכ"ל ז"ל (א) ולא כן פי' ביד וז"ל שם המרעיד את האילן ונפל על חבירו או סוכה ונפלה על חברתה ותחתיהן זרעים וירקות המחוברין לקרקע ונפלו המים על הפירות המחוברין שתחתיהן אותן המים שבזרעים ושבירקות אינם תלושין ברצון ע"כ. וכתב שם מהרי"ק ז"ל וממה שכתב רבינו כאן נראה שהוא מפ' שמרעיד את האילן להשיר ממנו מים ונפלו על אילן אחר ומשם נפלו על זרעים או ירקות שתחתיו אותם מים שנפלו על אותם זרעים או ירקות אם נגעו בהן פירות תלושין לא הוכשרו כו' ועוד האריך ע"ש:

ובה"א בשניגבו קודם שנתלשו פליגי דאי בשנתלשו ועדיין משקה טופח עליהן אפילו ב"ה מודו דהוו בכי יותן כדמוכח בפ"ק דשבת גבי בוצר לגת. הר"ש ז"ל:

א"ר יהושע. היא גירסת הר"ש והרא"ש ז"ל וכן בערוך ערך תלי קופרי אבל הרמב"ם ז"ל גריס ר' יוסי כדכתבי'. וגם נראה שהערוך גורס תליקופרי הכל תיבה אחת:

משנה ד

הנוער אגודה וכו' ובה"א אינם בכי יותן גרסי'. ופי' הרמב"ם ז"ל מה שאמר חוששין אנן בתמי' וענינו שהם אמרו לב"ש על דעתכם מי שהרעיד עיקר אחד נאמר ג"כ שמא יצאו מעלה לעלה והשיבום ב"ש שהקלח אחד ולזה לא נחוש ואגודה קלחים הרבה אמרו להם ב"ה והרי המעלה שק מלא פירות שהם חלקים נפרדין ולא נאמר שמא ירדו המים מצד העליון לתחתון ויהיו הפירות שלמטה שכבר נבללו ברצון והיות השק יחבר הפירות כמו היות האגודה תחבר החלקים ומאמר ר' יוסי התחתון טהור רוצה לומר שאינו מוכשר והרבה מה שיאמר בזו המסכתא טמא על המוכשר וטהור על דבר שאינו מוכשר וסיבת ר' יוסי שהוא אומר לא נתכוון שיבלול השק התחתון. ואמנם נתכוון שישמר בו השק העליון שלא יבלל היה בלל השק התחתון שלא לרצון. ואין הלכה כר' יוסי ע"כ. ופי' הרא"ש ז"ל חוששין אנו שמא יצאו מן העלה לעלה והוכשר אותו הקלח: שהקלח אחד. ולא חשיב לרצון אלא נוער דבר אחד ונפל המשקה ממנו על האוכל. אבל באותו דבר שהוא נוער אם יצא המשקה ממקום למקום לא הוי הכשר:

שק מלא פירות שנפל לנהר שלא לרצון ונתנו על שפת הנהר שיצאו המים ממנו ושק מלא פירות הוי כאגודה של ירק אבל שני שקים שהן גופים הוכשר התחתון ור' יוסי פליג גם בשני שקים ע"כ:

על גב הנהר. בערוך גריס על גיף הנהר תרגום ירושלמי על שפת היאור על גיף נהרא:

אבל אם העלה שנים וכו'. תני בתוספתא ר' יוסי אומר אחד שק ואחד ב' שקים בש"א בכי יותן ובה"א אינם בכי יותן ר' יהודא אומר ר' אליעזר אומר זה וזה בכי יותן ר' יהושע אומר זה וזה אינם בכי יותן ר' עקיבא אומר התחתון בכי יותן שהרי ברצונו הניח זה על גב זה והעליון אינו בכי יותן:

משנה ה

והסוחט בשערו ובכסותו. היא גירסת רוב המפרשים חוץ מהרמב"ם ז"ל שנראה שגורס שערו בכסותו בין בפירושו בין בחבורו כמו שנעתיק בסמוך. ופירשו תוס' והרא"ש ז"ל שם בכריתות הסוחט בשערו ובכסותו פי' הקונטרס אחר שיצא מבית המרחץ ויש עדיין מים על שערו. ולא נהירא דהא תחלתו לרצון אלא מיירי שירדו גשמים על הכרישא ועל שערו וכסותו ואינם לרצון עד שיצא מהן ע"כ. עוד כתבו שם היוצאים בכי יותן אע"ג דהני משקים רצונו היה שלא היה בעולם ודמי לכופה קערה על הכותל בשביל שלא ילקה הכותל דתנן לקמן פ"ד סי' ג' דאינן בכי יותן שאני הכא כיון שסוחט המשקים בידיו להוציאם מיקרי לרצון ע"כ. ופי' הרמב"ם ז"ל הממחק את הכרישא וכו' מי שמיחק את

הכרישא מהבלל שהיה עליו והוא מחובר בארץ שנפל עליו שלא לרצון או מי שיסחוט שערו בכסותו כדי לנגבן כל מה שיזיל מהמים בעת הסחיטה או הניגוב מכשיר לפי שכיון להזלת מתן המים וכל מה שנשאר שם בשער או בכרישא וכיוצא בו אינו מכשיר לפי שאין כוונתו שישאר בו לחלוחית כלל והלכה כר' יוסי לפי שהוא דעת ב"ה ע"כ:

משנה ו

רש"א אינם בכי יותן וחכמים אומרים בכי יותן. גרסינן. ופי' הרא"ש ז"ל הנופח בעדשים לבודקן אם יפות הן שאם יזועו ויתלחלחו מהבל פיו כשנופח בהן בידוע שמתבשלות במהירות כיון שמקבלות הלחלוחית במהירות ור"ש חשיב זו הלחלוחית כזיעת האדם שאינה מכשרת ורבנן חשבי לה כרוק של פיו שהוא מכשיר ע"כ והוא פי' הרמב"ם ז"ל:

פרק ב

משנה א

זיעת בתים וכו'. ופי' הרא"ש ז"ל זיעת בתים דרך הבתים הבנוים בתחתית הארץ וכן בורות שיחין ומערות להזיע אע"פ שאין בהם מים ואותה זיעה לא חשיבא משקה וכן זיעת האדם ואפילו שתה משקים טמאים דהזיעה מגופו יצאה ולא באה מן המשקין ע"כ:
ופי' הרמב"ם ז"ל זיעת בתים טהורה וכו' הודיענו כי הזיעה ההיא אינה משקה ואפילו אם היה משקה הבית טמא הזיעה ההיא טהורה (א):
בפי' רעז"ל אבל בא במים מחוברין דלא מכשרי לא ע"כ אמר המלקט הוא פי' הר"ש ז"ל. ועיין לקמן פ"ד סי' ו':
וכתב הר"א אשכנזי ז"ל וצ"ע מה שפי' אח"כ כגון מרחץ של מי מעין ודו"ק ע"כ. ואפשר לומר דהכא הא דקאמר אבל בא במים המחוברין לא מכשר ר"ל לא מטמאי אבל אה"נ דמכשרי דייקא נמי דהכא קתניי במתני' בא במים שאובין והזיע זיעתו טמאה דכי דייקת מינה נמי אבל בא במים המחוברין לא ר"ל לא מטמאי דוקא אבל לעולם מכשרי כדקתני סיפא וטהורה בכי יותן שר"ל מכשרי בלבד כך נלע"ד אע"פ שלשון הר"ש ז"ל דחוק קצת (ב):

משנה ב

אם טמאה הבריכה ששפך לתוכה מים טמאים:

משנה ג

גסטריות ס"א גצריות כן כתוב בערוך. מטילין לתוכן גרסי':

אבל אם קדמו מי גשמים אפילו כל שהן מי שפיכות טמאום כך מצאתי מוגה ופי' טמאום דכיון שירדו כבר ניחא ליה בהו ומקבלין טומאה והוא שירדו לחוך כלי אבל בקרקע מחוברין נינהו ולא מקבלי טומאה כדמוכח בריש מקואות הרא"ש ז"ל (ג):

משנה ד

המטהר את גגו. היא גירסת הר"ש והרא"ש ופירשו שוטפו במים טמאים אבל הרמב"ם ז"ל גריס הטורף את גגו ופי' הרוחץ את גגו: ובתוספתא גרסי' נמי הטורף:

משנה ה

עיר שישראל. וכנענים דרים בה. מ"מ דרים בתוכה. והיה בה. ס"א והיתה בה:

כדי שיחמו החמין. י"ס דלא גרסי מלת החמין:

באמבטי קטנה דרך המושל לרחוץ באמבטי קטנה תמיד ורוצה שתהא מוכנת לו בכל עת הר"ש והרא"ש ז"ל: ואין הלכה כר' יהודה והיא דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דר' יהודה לאפלוגי אתא. אבל רבינו יעקב בטור א"ח סוף סי' שכ"ו פסק כר' יהודה וכתב בית יוסף דמשמע נמי מדברי רש"י ז"ל דלא פליג ת"ק אדר' יהודה וכן כתב ג"כ הר"ן ז"ל שם פ' שואל לשיטת רש"י ז"ל וכתב עוד ודקתני רוחץ בה מיד לאו מיד ממש קאמר אלא בהמתנת זמן מועט שתוכל להתחמם ע"י בני אדם מרובין ע"כ:

משנה ו

מצא בה ירק נמכר. י"ס היה בה ירק נמכר. וגרסא נכונה היא:

אם רוב ישראל ימתין וכן משום דכל דבר הנעשה בשביל ישראל בשבת אסור למוצאי שבת בכדי שיעשו גזרה שמא יאמר לכנעני שיעשה בשבת דבר שצריך למ"ש משום דאמירה לכנעני שבות א"כ לא ירויח באומרו לכנעני שיעש' בשבת הואיל וצריך להמתין למ"ש בכדי שיעשו כך מצאתי כתוב בשם הרמב"ם ז"ל ופירשו רעז"ל בסמוך:

ומ"מ כדי שיבא ממקום קרוב ומחקו הויו:

משנה ז

אם רוב כנענים כנעני ומותר להאכילו נבלות וטרפות שקצים ורמשים אבל מפקחין עליו את הגל דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם אמר רחמנא עשה דבר שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתה שום בר ישראל:

משנה ח

בפי' רעז"ל אי נמי יש לפרש אחר רוב נתתומין וכו' הוא פי' הרמב"ם ז"ל וכן פי' לענין בשר דבסמוך דלא איירי אלא לענין טומאה וטהרה אם הוא בשר נבלה או שחוטה אבל לאכילה קיימא לן דבשר שנתעלם מן העין אסור אא"כ יש לו בו טביעות עין:

פת עיסה. פת נקי' ואין הנחתומין עושין אותה אלא הרגילים לאוכלה אופין אותה בביתם וכן פת קיבר שאינו נקי שלא ניטל מורסנה הרא"ש ז"ל:
וכתב הרמב"ם ז"ל ואין הלכה כר' יהודה ויש לתמוה למה דמ"ש רוב אוכלי פת עיסה מרוב אוכלי פת קיבר ועוד דשמא דלא פליגי ועדיין לא נמצא לי דין זה ביד:

משנה ט

מצא בה בשר וכו'. חולין פרק גיד הנשה (חולין דף צ"ה.) ופי' שם רש"י ואם מבושל אע"פ שהטבחים רובן ישראל אחר רוב אוכלי בשר שבעיר אזלינן דמבושל לאו מטבחים נפל ואפילו רוב טבחים ישראל אסור דשמא כנעני בישלו ע"כ משמע מפירושו ז"ל אבל אם רוב טבחים כנענים ורוב אוכלי בשר הם ישראל ומצאו לא אמרינן ניזיל בתר רוב אחרון להיתרא כך נלע"ד ודו"ק:
בפי' רעז"ל ורואה משעה שנשחט פטור צריך למחוק מלת פטור רוב אוכלי בשר גרסי' ול"ג מבושל וכן הגירסא שם בחולין. וכן מצאתי מוגה על יד הרי"א ז"ל:

משנה י

אם רוב מכניסין לבתיהם פטור. מלעשר דמסתמא דכשהיו מוליכין אותם לבית נפלו ולא ראו עדיין פני הבית ומותרין באכילת עראי:
אם רוב כנענים ודאי. דאין קנין לכנעני בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ואפילו למ"ד יש קנין מדרבנן חייב והכנעני לא עישר. הרא"ש ז"ל. ואפשר שזו ג"כ כוונת הר"ש ז"ל שכתוב שם בפירושו ואפי' יש קנין מ"מ ודאי אינו מעושר הוי ע"כ. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל אם רוב מכניסין לבתיהם פטור מלעשר וכו' פי' שכתב ר"ע ז"ל פירושים אלו כמה קשים דהא תנן במס' דמאי המוצא פירות בדרך ונטלן לאכלן ונמלך להצניע לא יצניע עד שיעשר אם להצניע חייב לעשר מכ"ש לאכילה ונ"ל לפרש דהא מתני' לא איירי אלא במעשר שרוצה לאכלם עראי ועל זה קאמר אם רוב מכניסין פטור מלעשר ומותר לאכלם עראי כדתנן במס' מעשרות פ"א בד"א במוליך למכור לשוק אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי וכו' כי לעולם הולכים אחר הרוב. עכ"ל ז"ל:
וחכמים אומרים אפי' כולו כנעני וישראל א' וכו'. כך מ"מ ע"י הרי"א ז"ל:

משנה יא

מחצה למחצה להחמיר. ר"ל שאם היה העירוב בין פירות השלישית והשנית אשר לפני' או לאחרי' או בין פירות הששית והחמישית ראוי שיוציא מן הפירות ההן מעשר ראשון התמידי ואח"כ מעשר שני כי מעשר עני אין בו קדושה ומעשר שני קדוש וטעון הבאת מקום כמו שביארנו במקומו ואם היה העירוב מחצה בין פירות השביעית והשנה אשר

לפניה או לאחריה התערובת ההוא ידינו בו דין פירות שביעית ויאכל בקדושת שביעית. הרמב"ם ז"ל. ודקתני מתני' ושל רביעית על של חמישית צריך לומר דאגב אחריני נקטי' דהא אין בהם שנוי לא לקולא ולא לחומרא דשניהם מעשר שני נוהג בהן. כך נלע"ד. ומצאתי בכתב החכם הר"ם אוחנא ז"ל וז"ל ושל שביעית על של מ"ש הולכים אחר הרוב קשה ממתני' דשביעית ספ"ז דתנן שביעית אוסרת כל שהוא במינה ושלא במינה בנ"ט ואי אפשר לפרש דלא מיירי לענין אכילה בקדושת שביעית אלא לענין פיטור המעשרות דשביעית פטורה מן המעשרות שגם זה קשה דהא קיימא לן דטבל אוסר בכל שהו דהפירות שלפני שביעית ושל אחריה הם טבל ואם נתערבו בשל שביעית אינם בטלים. ומיהו נראה לתרץ דמיירי בפירות ששית ומוצאי שביעית בפירות חולין מתוקנים שאין כאן איסור טבל אלא איסור שביעית ואזלינן בהו בתר רובא ומ"מ עדיין קשה מששית לשביעית דהכא קתני דאזלינן בתר רובא והתם קתני דשביעית אוסרת במינה בכל שהוא וי"ל דהכא מיירי בשנתערב יבש ביבש דבטל ברוב והתם מיירי בדבר לח אבל קשה לסברת הרשב"א ז"ל שסובר שאינו בטל ברוב יבש ביבש אלא בדבר שאיסורו בששים אבל דבר שאיסורו למעלה מס' כגון תרומה שנתערבה בחולין וכגון חמץ בפסח אין חילוק בין דבר יבש לדבר לח עיין ביורה דעה סימן ק'. עכ"ל ז"ל:

פרק ג

משנה א

שק שהוא מלא פירות. כגון מיני זרעונים

ונתנו על גב הנהר. כדי שיתלחלחו ויראו גסים:

כל ששאבו. ויש עליהם משקה טופח הוכשרו דחשיב משקה כיון שבא מכח המים ור' יהודה ס"ל דאותן שהן שלא כנגד המים זיעתן לא חשיבא משקה כי היא באה מפירות שכנגד המים ולא מגוף המים עצמן הרא"ש ז"ל:

משנה ב

ושאר כל המשקין טהורין. היא גירסת הרמב"ם והרא"ש. וכתב הרא"ש ז"ל וי"ס דגרסי ושאר כל המשקים טמאים. ואינה גירסא נכונה ונראה שהיא גירסת הר"ש ז"ל שפי' ושאר כל המשקים טמאים כלומר כל משקין המכשירין לקבל טומאה ז' משקים דתנן הן ותולדותיהן וכו' בפ' בתרא. עכ"ל ז"ל. פי' לפי' הר"ש ז"ל וגירסתו באלו משקים אמרו במים וביין ובחומץ וגם בשאר כל ו' המשקים המכשירין לקבל טומאה. כך נלע"ד:

משנה ג

הרודה פת חמה. כה"ג נמי תנן במסכת תרומות ופליגי בשהניחה על פי חבית של יין של תרומה אי מיחסרא לזרים אי לא. ועלה דההיא משמע בירושלמי בגמרא דפליגי אפילו בחבית סתומה שהמגופה עליה דאפ"ה הפת שואבת ודייק לה ממתני' דלעיל דחבית שהיא מלאה פירות ונתינה לחיך המשקים ועוד משמע התם דפת חמה לאו דוקא דה"ה צוננת והא דנקט חמה מפרש רב חסדא שלא תאמר הואיל וההבל כובש יהא מותר ותלמוד שלנו חולק על כל זה בפ' בתרא דע"ז דאר"ל בפת חמה וחבית פתוחה ד"ה אסורה פת צוננת וחבית מגופה ד"ה מותרת אלא כי פליגי בפת חמה וחבית מגופה פת צוננת וחבית פתוחה. ולפי שיטה זו צריך ליישב דלא תיקשי מחני' דחבית. הר"ש ז"ל. והרי"ף ז"ל בפרק גיד הנשה (דף תשט) הכריח דליתא לדריש לקיש אלא אפילו בפת חמה וחבית פתוחה פליגי ע"ש ושם פי' הר"ן ז"ל דר' יוסי ב"ר יהודה ס"ל דריחא לאו מילתא היא ושעורים שאני מפני שהן שואבות גופו של יין ולאו ריחא הוא. ע"כ בקיצור. ופי' הרא"ש ז"ל הרודה פת חמה וכו' יראה לי דמיירי שלא ראו הפת עד אחר זמן ואינו יודע אם היה עליו משקה טופח ר"מ סבר דוודאי שאב דאי מיירי בשראו אותו מאי פלוגתא שייך הכא. ע"כ:

משנה ד

ואם מחמת הסלע. שאף אם לא רבץ הבית הסלע הוא קר ולח ומטנן החטים וכן הדין בעריבה של חרס. הרמב"ם והרא"ש ז"ל:

ואם מחמת עצמן. אית דגרסי מחמת עצמה. וכתב התוי"ט אבל הרמב"ם ז"ל העתיק ואם מחמת העריבה בפירושו ובחיבורו ע"כ ונלע"ד דאינו מוכרח לומר דגורם עריבה רק ואם מחמת עצמה וקאי אעריבה וכדכתיבנא:

המטנן. נ"א המטין ואית דגרסי המטמין. וכן בסיפא גרסינן נמי שהיו מטמינים:

לא עשיתם טהרה. נ"א טהרות:

משנה ה

הסטנן. גם פה יש גירסאות כדלעיל:

אינו חושש שמא נתן בה חטים וטננו. פי' אינו נמנע מלתת שם חטין ואין לחוש שמא טננו והוכשרו כי מרוב יובש הגורן המים נבלעין בקרקע ומתייבש ובהא אפילו חכמים מודו והלכה כר"ש. הרא"ש ז"ל. ותניא בתוספתא המרבץ ביתו במים ונתן בו שבלים וטננן אם יש עליהם משקה טופח בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן רש"א אע"פ שיש

עליהם משקה טופח אינו בכי יותן וכתב הר"ש ז"ל ר"ש אומר משמע דהך ברייתא פליגא אמתני':

המוליך חטין. אית דגרסי חטיו והיא היא:

כשהטל עליהם. כגון שהיה משכים למלאכתו ולא יוכל להביאו באמצע היום:

אלא אם עמד. נתעכב שם כדי שירדו עליהם גשמים דבעי ר' יהודה מעשה המוכיח על השמחה:

משנה ו

היו זיתיו נתונים בגג וכו'. נראה דאצטריך לתנא לאשמעינן פלוגתא דר' יהודה ורבנן בכל הנהו בבי משום דלר' יהודה ל"ד הוכחת שמחה דבבא קמייתא לאינך כבי ובכל חדא איכא רבותא לר' יהודה ואפילו לרבנן נמי משכחת רבותא כי דייקת בהו שפיר:

או אם חלחל לתוכו. גרסינן. פי' לתוך הצנור שהכניסן לזיתים לתוך הצנור ונענעם וחבטם והפכם כדי שיתרחצו יפה יפה:

משנה ז

באדם ובבהמה טמאה לעולם טמא. תניא בתוספתא ר' יהודה אומר המים העולין ברגלי אדם לעולם טמאים ר' אלעזר בר"ש אומר המים העולים ברגלי בהמה טמאה לעולם טמאים. פי' הרא"ש ז"ל לעולם טמא בין הדיח בין לא הדיח כי האדם רוצה שיהיו רגליי נקיים ובהמה טמאה עושה מלאכה וטוב לה רחיצת רגלים:

משנה ח

בשביל שיחוצו. כמו שיאוצו וכן תנן בפרק בתרא דמקואות גבי קשר תפלה של ראש בזמן שהוא חוצה בזמן שאינה חוצה. ועיין בפי' הר"ש ז"ל:

אע"פ שחשב שיודחו. כך צ"ל:

פרק ד

משנה א

בפיו ובשפמו בכי יותן. היינו טעמא לפי שאין המים נכנסין לפיו אא"כ נוגעין בשפמו הלכך אחשבינהו מידי דהוה אמלאכת שבת דכל פסיק רישא הוי כמתכוין. ולשון הרמב"ם ז"ל שם רפי"ז שדבר ידוע הוא שהשותה יעלה המים בפיו ובשפתו והואיל ושתה ברצונו הרי אלו נתלשו ברצון ע"כ:

מכונן. לשון הוא עשך ויכוננך. ואמרינן בפרק אלו טרפות שעשה את האדם כוננויות כוננויות הם המעים. ונראה שנפל טעות שם ביד בפי"ב סי' ה' שכתב מכוון שהרי גם פה בפירוש פי' מכונן מלופף ע"כ:

ר"ש בן אלעזר אומר טפח ות"ק סבר שצרכה לפי שיעור גודלה וקוטנה הרמב"ם ז"ל: בפי' רעז"ל בד"ה הממלא צ"ל דאי אפשר שיכנסו המים לתוכה עד שיגעו לאחורי':

משנה ב

אפילו אב הטומאה אינו בכי יותן. דבשלא לרצון ירדו עליו וגם לא נטמאו כדתניא בתוספתא זב וטמא מת שהיו מהלכין בדרך וירדו גשמים על שערן ועל כסותם אע"פ שסוחטן והמים יורדין מצד העליון לתחתון הרי אלו טהורים שאינם נחשבין עד שירדו מכולן יצאו מכולן הרי אלו מוכשרין. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם בפי"ג מי שירדו עליו גשמים אפילו היה אב הטומאה המים שעליו אע"פ שירדו מצד העליון לתחתון טהורים והוא שינתקם מעליו בכל כחו אבל אם היו שותתין ויורדין בשעת פרישתם מתטמאין ובזמן שהן טהורים אינם מכשירין. שהרי אינם תלושין עליו לרצונו ואם נער וכו':

בפי' רעז"ל ואם נער כמו המנער טליתו וכו'. אמר המלקט כתב ה"ר אפרים אשכנזי ז"ל עיין בפי' הרמב"ם ז"ל ולשון פ"ה סימן ח' ע"כ כוונתו ז"ל שכאן פי' רעז"ל שנער גופו להסיר הגשמים שעליו ישכן פירש הרמב"ם ז"ל כאן ולקמן בפרק חמישי לא פי' הרמב"ם ז"ל מאומה. ורעז"ל פירש שם בסי' ח' ואם נער שמתכוין להדיחן ה"ז בכי יותן ע"כ. והוא פי' הר"ש ז"ל וכאן פי' ואם נער מלשון הנוער אגודה של ירק ושם בסי' ז' פי' ואם נער כמו מנער טליתו מלשון התנערי מעפר ע"כ. וראיתי שנקד ה"ר יהוסף ז"ל נער חציו קמץ וחציו פתח:

משנה ג

הכופה קערה וכו'. בפ"ק דשבת דף י"א ובפ"ק דחולין דף ט"ז ופי' רש"י ז"ל התם בשביל שתודח הקערה הרי הם בכי יותן אם נפלו אחר כן על הפירות אפילו לאחר זמן הוכשרו דאחשבינהו להנך משקים להדחת קערה וניחא ליה בהך נפילה ואפילו לא אחשבינהו לצורך הנך פירות כי יתן קרינן ביה דניחא ליה בהך נפילה בשביל שלא ילקה הכותל ונפלו על הקערה וממנה לפירות לא הוכשרו דלא ניחא ליה בהנך גשמים ובנפילתן ע"כ. והתם בחולין פריך הא גופה קשיא אמרת בשביל שתודח ה"ז בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל כגון שהיו נופלין סמוך לכותל ונתן שם קערה שתביאם לכותל אינם בכי יותן אע"ג דאחשבינהו לצורך חשיבות דמחובר לאו חשיבות הוא עד דליחשבינהו לצורך דבר תלוש והדר חני בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן הא בשביל שיודח הרי זה

בכי יותן ומשני א"ר אלעזר תברה מי ששנה זו לא שנה זו מר חשיב ליה תלוש להאי כותל הואיל ולאו מחובר מעיקרו ומר חשיב ליה מחובר ורב פפא אמר כולה חד תנא הוא ודכ"ע תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש רישא בכותל מערה וסיפא בכותל בנין. וכתבו תוס' והר"ש ז"ל דליכא לשנויי הכא בלשון נעשה כלומר הא בשביל שיודח הכותל נעשה כבשביל שלא ילקה הכותל ואינו בכי יותן משום דכאן אין שייך לחלות זה בזה דמה ענין זה לזה הא ניחא ליה אלא דניחותא משום דבר מחובר והאי לא ניחא ליה כלל ול"ד לנתן הוא ואמרה היא דבפ"ק דקדושין דמשני התם נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא דחד טעמא הוא משום דכתיב כי יקח איש אשה ולא שתקח את עצמה ע"כ ועיין בפרק המוכר את הבית (בבא בתרא דף ס"ו.) והתימה על רעז"ל שלא פירש דבר במשנה זו. ובהלכות טומאת אוכלין פי"ב סי' ג' פסק כרב פפא:

משנה ד

בש"א ישבר שאם יערה ויוציא המים ראשין ראשון כבר עברה בלילה ברצון לכן ישבר בבת אחת ביותר מהירות שאפשר לו ובה"א יוציא המים בלבד הרמב"ם ז"ל וז"ל ז"ל שם ביד פי"ב סי' ז' חבית שהיא מלאה פירות וירד הדלף לתוכה הרי זה יערה המים מעליהם ואינם מכשירין ואע"פ שרצונו שיהיו בתוכה עד שיערה המים מעליהם עכ"ל ז"ל:

משנה ה

עריבה וכו' שבת פ"ק דף י"ב ועיין בתוס' שם דף י"ז בתוספתא שהביאו שם:
וז"ל התוספתא עריבה שירד דלף לתוכה טהורה בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים שהיא בכי יותן דברי ר"מ ר' יוסי אומר אחת טמאה ואחת טהורה בש"א בכי יותן ובה"א אינן בכי יותן ע"כ ומפורשת בהר"ש ז"ל:
הניתזין והצפין וכן המים שבתוכה אם לא נטלה לשפכה שלא נקט הניתזין והצפין אגב סיפא דהכא ברישא פליגי במים שבתוך העריבה כשנוטלן לשופכן ובסיפא במים הניתזין והצפים:
נטלה לשפכה נ"א לשפכם והתם בפ"ק דשבת דף י"ב קתני אהאי סיפא דהניחה שירד הדלף לתוכה הניתזין והצפין אינם בכי יותן ושבתוכה ה"ז בכי יותן וכתבו שם תוס' ז"ל ושבתוכה ה"ז בכי יותן אין זה במשנה אלא שהתלמוד מדקדק מדקתני הניתזין והצפין אינם בכי יותן משמע הא שבתוכה הרי הן בכי יותן ע"כ ולא כן משמע מהרמב"ם ז"ל שם בפי"ג וז"ל שם עריבה שירד הדלף לתוכה המים הניתזין והצפין מעלי' אינם תלושין ברצון נטלה לשפכה המים שבתוכה אינם ברצון הניחה שירד הדלף לתוכה הניתזין והצפין ושבתוכה אינם תלושין ברצון ואם נטלה לשפכה הרי אלו מכשירין שכיון שלא

שפכה במקומה הרי תלשם ברצונו ע"כ והר"ש ז"ל נראה דהוה גריס התם בשבת נתנה תחת ארובה מים הניתזין והצפין אינם בכי יותן ושבתוכה ה"ז בכי יותן וכתב דשמא היינו מתני' אע"ג דלא תנן הכא ארובה ולא תנן נמי שבתוכה ע"כ בקיצור:

המטביל את הכלים נ"א המטביל את כליו. נטנפו רגליו נ"ל רוצה לומר נטנפו במים. ואין הלכה כר' אלעזר:

משנה ו

קופה שהיא מלאה תורמוסין וכו' ונוטל תורמוסין מתוכה והן טהורין פי' בקופה טמאה מיירי וכגון שמקצתה חוץ למים ולא עלתה לה טבילה ולא נטמאו התורמוסים אף הנוגעים בקופה לפי שלא הוכשרו בעודן במים והא דאמרי' בפ"ק דפסחים דמחוברין מכשירין היינו שבאו על הפירות בעודן מחוברין והעלום מן המים אבל בהיותם במים לא קבלו הכשר כדאמרי' בסיפא בעוד הצנון במקוה נדה מדיחתו והוא טהור וכשהעלהו מן המים נטמא. הרא"ש ז"ל:

ונתנוה לתוך המקוה נ"א ונתונה בתוך המקוה:

העלם מן המים נ"א העלה וקאי אקופה:

צנון שבמערה וכו' ובירושלמי דפ' אין דורשין דף ע"ח אמרי' ותני עלה ר' יהודה מטהר משום ר' יהושע:

משנה ז

פירות שנפלו לתוך אמת המים אית דל"ג מלת אמת:

ועיין בטור או"ח בבית יוסף סימן קנ"ט שכתב שם בשם הרשב"א ז"ל דמתני' דדייקי' מינה דלא בעינן כוונה לחולין לאו לאכילה לחולין קאמר אלא לנגיעה דחולין שנעשו על טהרת תרומה ולעולם לאכילת חולין בעי כוונה ע"כ. ותמצא תשובה זו בתשובותיו סימן תק"י:

ידיו טהורות בתוספתא תניא ידיו טמאות והפירות טהורים דקסבר תנא דברייתא דחולין בעו כוונה ופלוגתא היא בפ' שני דחולין ה"ר שמשון ז"ל:

משנה ח

בפי' רעז"ל לפי שהמים שבתוכו חוצצין בינו ובין המקוה ע"כ: הגה"ה והסיף בתוס' י"ט וכ"פ הרמב"ם ז"ל ומסיים כמו שנתבאר בעשירי של מקואות ואין אלו אלא דברי תימה דבההיא מפורש התם דמלאה מים אין חוצצין ע"כ: אמר המלקט הטעם הלז כתוב בפי' הרמב"ם ז"ל ואני מצאתי מוגה שם בפירושו ז"ל ככה לפי שכלי חרס אין לו טהרה

במקוה ונמחק הטעם האחר וכן פי' ג"כ הרא"ש ז"ל וז"ל הקדרה טמאה ואין לה טהרה במקוה:
בפי' רעז"ל שהרי הושקו המים שבתוכה במי מקוה ונטהרו ע"כ:
אמר המלקט ואף ע"פ שלא נתערבו במי המקוה הרמב"ם ז"ל:

משנה ט

בפי' רעז"ל ושם אותו דרך שאותם המים נמשכין בו נקרא קילון ע"כ:
אמר המלקט זהו פי' הר"ש והרא"ש ז"ל בשה הערוך אבל הרמב"ם ז"ל פי' קילון שוקת של עץ או של חרס שמעלין בו המים. ופי' דר' עקיבא פליג את"ק ופסק כת"ק שם רפי"ג:

משנה י

ולא יסיקם אלא בידים טהורות בלבד. וא"ת אפילו בידים טהורות היאך יכול להסיקם כי בשעת היסק יפלטו העצים את המים טמאים שבלעו ויטמאו התנור כדתנן בפ"ט דכלים חרסין שבלעו משקין טמאים ונפלו לאויר התנור הוסק התנור טמא שסוף משקה לצאת ומוכח במסכת נדה פרק האשה דאפילו במשקים קלים אם הוסק טמא בין לר' יוחנן בין לריש לקיש וי"ל דהיינו דוקא בחרסין שאין האור שולטת בהן ונפלט המשקה הבלוע בהן מכח ההיסק אבל עצים שהאש שולטת בהן כלים המשקין הבלועין בהן ואין יוצאין לחוץ כשמסיק בתנור מחמת שחום התנור מסבבן וקאמר ר"ש דהיינו דוקא בעצים יבשים אבל בעצים לחים אין האור ממהר לשלוט בהן עד שיתייבשו במדורה ובתוך כך נפלט לחוץ מי לחות העצים ועמהם נפלט המשקים שבלעו ואומדים אם רבו מי לחות העצים היוצאים על המשקים הטמאים שבלעו נתבטלו המשקים ברוב וטהורים. והרמב"ם ז"ל פירש דהני משקים כגון שמן ודבש שנפלו ברצון והמטיר עליהן שלא ברצון ורבו מי גשמים על המשקים אותם משקים אינם מכשירין. ואע"פ שנבלעו המשקים טמאים בעצים העצים טהורים. ואם ירדו מי גשמים אפילו ברצון מי גשמים טהור ולא אמרינן דנתערבו במשקים טמאים שבלעו העצים ויהיה הכל טמא ולא יסיקו אלו העצים שירדו עליהם מי המטר אלא בידים טהורות וכו' כדפי' הרא"ש ז"ל. כך מצאתי בגליון לפי' הרא"ש ז"ל. ופי' הרמב"ם ז"ל וחלק ר"ש על ת"ק ואמר כשאנו אומרים שמשקים שבלעו העצים טהרו ואינם מטמאין התנור כשהיו העצים לחים ותצא לחלוחית מן העץ עצמו בשעת שרפה יותר ממשקים טמאים שבלע אבל אם לא יהיה הדבר כן אז מטמאין אותן העצים התנור בשעת ההיסק בעבור יציאת משקים שבלעו מתוכן. ע"כ. וביד פ"ט דהלכות טומאות אוכלין סי' ו' כתוב ולא יסיקם אלא בידים טהורות גזרה שלא יסיקם הטמא ונמצאו המשקים שעליהם מטמאין את התנור ע"כ. ועיין במ"ש בפ"ט דכלים סי'

ה'. וז"ל החכם הר"ס ז"ל ולא יסיקם אלא בידים טהורות בלבד משמע דבידים טמאות לא יסיקם שלא יטמאו המשקים מן הידים ויטמאו התנור. וקשה שהרי בהקדמת זה הסדר כתב רבינו ז"ל שאין משקין טמאים מטמאים כלים אלא אם נטמאו מחמת השרץ וכיוצא בו אבל לא מחמת ידים. ומיהו בחיבורו הגדול בפרק ט' מהלכות אוכלין כתב ז"ל ולא יסיקם אלא בידים טהורות בלבד גזרה שלא יסיקם הטמא ונמצאו המשקים שעליהם מטמאין את התנור עכ"ל. והשתא ניחא מה שהקשינו. עכ"ל ז"ל:

פרק ה

משנה א

מי שטבל בנהר וכו' וכתב הר"ש ז"ל והא דמשמע הכא דעובר בנהר לא מכשר ובפ' בהמה המקשה תניא גבי בן פקועה עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא ואמרי' בפ' שני דחולין כגון שהיה לו פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליה התם כגון שהיו רגלי בהמתו מלאות טיט כדתנן לעיל בפ"ג דשמח ע"כ:

דחיו כמו דחהו:

ופי' רבינו מסימפונט ז"ל לשוכרו פי' אותו הטובל היה שוכר בהמה מחבירו וכשטבל והגיע לנהר אחר דחה חבירו דהיינו משכיר את זה השוכרו וכן לבהמתו ואורחא דמילתא נקט שכשנפלה הבהמה מחמת שהמשכיר הוליך הבהמה בתהום ומצולה גם חברו נפל ע"כ ודחוק הוא. והרמב"ם ז"ל שם ביד נראה דגריס לשכרו וז"ל וכי אם דחהו חבירו לשכרו או לשכר בהמתו בטלו המים הראשונים ע"כ. נראה שר"ל כי בעבור שלא היה רוצה לפרוע לו שכר טורחו או שכר טורח בהמתו דחה אותו למים. וה"ר יהוסף ז"ל הגי' לשוברו בבית וכתב ופירשו הספרים דגרסי' לשוברו כלומר שלא דחהו דרך שחוק אלא כדי להזיקו וכן נ"ל עיקר עכ"ל ז"ל:

משנה ב

צפור מכניס פיו במים ונופח ועושה אבעבועות על פני המים הרא"ש ז"ל ובתוספתא תניא העושה צפור במים הניתזין ואת שבה אינם בכי יותן דברי ר"מ ר' יהודה אומר זה וזה בכי יותן ר' יוסי אומר הניתזין אינם בכי יותן ואת שבה בכי יותן פי' וסתם מתני' ר"מ היא הר"ש ז"ל (א).

והרמב"ם ז"ל נראה דגריס צנור שכן פירש שהוא מנתר מים בזריקתו והם העושים זה הנערים אצלנו מקנים לצחוק ע"כ ואע"פ שבדפוס כתוב בין בפירושו בין שם ביד צפור

בפא שמא הוא טעות אע"פ שכבר אפשר ליישב פירושו בגירסת צפור שקורא אותו צפור שכמו שהצפור מדלג וקופץ ממקום למקום כך המים הללו שבקנים ניתזים ממקום למקום:

משנה ג

וחכמים אומרים אינם בכי יותן וסברי רבנן דהוי כמרעיד את האילן להשיר המשקים. הרא"ש ז"ל:

ואני מצאתי מוגה רש"א אינם בכי יותן וחכמים אומרים בכי יותן ולא נהירא שהרי גם ביד פסק דלא הוכשרו ברפי"ד דהלכות טומאת אוכלין ושמא כך הוא גירסת הר"ש ז"ל שכן כתוב בדפוס בסדר טהרות אשר עם פירושו ז"ל וחכ"א ה"ז בכי יותן.

ה"ר יהוסף ז"ל מחק מלת שמעון והגי' רבי אומר אינו בכי יותן וחכ"א בכי יותן:

משנה ד

בפי' רעז"ל לפיכך רוצה הוא בהמשקים שברושם ע"כ פי' לשער המים הלכך כל המים אף שאינם ברושם בכי יותן לפי שא"א שלא יהא גם משקה שלא במקום הרושם והוי כממלא בחבית דתנן בפירקין דלעיל המים העולים אחריה בכי יותן ובתוספתא חזר רבי טרפון להיות שונה כדברי ר"ע:

משנה ה

לידע כמה מים יש בו. רוצה הוא ברושם:

הניתזין אינם בכי יותן דלא ניחא ליה בהן והמים שבאבן כגון שמקצתו למעלה מן המים מים שעליו לא מטמאין ולא מכשירין דחשיב כמחוברין והוא פי' הרמב"ם והרא"ש ז"ל:

ואת שבאבן נ"א ושבאבן.

וז"ל הרמב"ם ז"ל אמרו את שבאבן טהורים שהמים אשר על האבן כו' ר"ל וכ"ש למים אשר הם מצדי האבן בתוך הבור דהיינו בור ממש:

משנה ו

בתוך המים אינם בכי יותן. אף כשהגביהו מן המים לפי שאינו מתכוין שיצאו המים כל זמן שהוא בתוך המים דמאי נפקא מינה הרי יכנסו בו מים אחרים ור' יוסי סבר אף בתוך המים רוצה שיצאו המים עם הצואה ויכנסו מים אחרים הרמב"ם והרא"ש ז"ל. עם הצואה גרסינן:

משנה ז

עיקל ברזל גדול שזורקים במים לעכב הספינה הרא"ש ז"ל. וז"ל הערוך עוקל פי' רגל הספינה וי"א החבל שתופס הספינה. ורעז"ל תפס פי' הרמב"ם ז"ל:

ואם ניערם בכי יותן פי' ניערם להוציא מהן מים הרי המים הנושרים בכי יותן:
מסמר לגשמים לצרפו אבל לכבותו קתני בתוספתא אינו בכי יותן:
אוד בגשמים בתוספתא קתני אוד בגשמים לכבותו אינו בכי יותן לעשותו הרי זה בכי יותן:
אוד עץ מתוקן לחתות בו האור כמו אוד שנשבר דבפ' המביא כדי יין הר"ש והרא"ש ז"ל:
וה"ר יהוסף ז"ל כתב מצאתי האור בריש ופירושו אש:

משנה ח

קסיא של שלחנות וכו' לשון הרמב"ם ז"ל שם ביד וכן המים שעל הקסיא של שלחנות ועל השיפא של לבנים אינם ברצון ואם ניער הרי אלו ברצון ע"כ ושם בהשגות הביא פי' הערוך שהוא קערות מענין הגונב את הקסווה ושאין דעתו ז"ל נוחה הימנו ופי' הוא ז"ל שהוא עור שהזורה הגרן חוגר על כל בגדיו שלא יתחברו בהם הקיסום והקסמים והמוץ שבגרן וכדתנן בפי"ו דכלים קסיא של זורי גרנות וכו' שנראה משם שאינו קערה ע"כ:

משנה ט

חוץ מדבש הזיפין נראה שהר"ש ז"ל הי' גורס חוץ מן הדבש והזיפין שפירש הדבש והזיפים כמו דבש הזיפים ע"כ. ואין דבש זה נופת צופים דתנן ליה בפ' עגלה ערופה סי' י"ב דההוא יש בו פירושים אחרים כדכתיבנא התם:
והצפחת פי' הרמב"ם ז"ל דצפחת ג"כ שם מקום בארץ ישראל שהיה נקרא צפחת:
מפני שהיא סולדת לאחריה בערוך בערך סלד גריס סולדין לאחוריהן ופי' לפי שהדבש של הזיפים והצפחת הוא עב וכשיציק אותו מכלי אל כלי כשיפסוק העמוד שאינו רוצה לצוק יותר מה שבשפת הכלי חוזר לכד שנשפך ממנה ע"כ:
וביד פ"ז דהלכות טומאת אוכלין סי' ד' ולשונו שם נחיל דבש הזיפים ודבש הצפחת וכו' ומצאתי מוגה שם במקום נחיל נזיד ע"כ:

משנה יא

הקדרה טמאה פי' הרמב"ם ז"ל מה שבתוך הקדרה לפי שהמשקים שנטמאו מחמת ידים אין מטמאין כלים ע"כ ומה שכתוב אח"כ בפירושו ז"ל אא"כ תחשוב וכו' עד ויחושו לו מצאתי שעבר על המגי' הקולמוס:
והר"ש ז"ל בפי' שני פירש דהאי פלוגתא דר' יוסי ות"ק אקדרה גופה שזיעת ידיה מטמא הקדרה עצמה אפילו לר' יוסי אם נטפו:
ה"ז דומה לסלי זתים וענבים שהן מנטפין כך מצאתי מוגה:

פרק ו

משנה א

שיש להם מעשה. מפ' בירושלמי דריש תרומות איזהו מעשה שלהן א"ר נחוניא בתפוס בהן הטל בפ"ג דחולין א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן הרי הן בכי יותן ואפשר דהכל אחד שצריך שיהפך בהן בשעת הטל דאי שלא בשעת הטל איכא למימר דמהפך מפני הכנימה הר"ש והרא"ש ז"ל וביד פ"ח דהלכות כלים סי' י"א וכתוב שם ברפי"ד דהלכות טומאת אוכלין שיש להן מעשה דין תורה ואין להם מחשבה אפילו מד"ס:

משנה ב

בשביל שימתונו בערוך בלשון ראשון פי' לשון רפיון. אבל בכסף משנה כתוב שם בפי"ד דהלכות טומאת אוכלין בשביל שימתינו שיעמדו זמן ארוך ולא יפסדו והוי לשון המתנה ע"כ:

א"ר מאיר וכי מפני מה טמאום וכו' ירוש' דמס' דמאי דף כ"ד. ועיין במ"ש שם בפ"ה סימן ז'. ובתוספתא משמע דרשב"ג ס"ל כר' יהודה:

החליקא הטרגיס והטסני וכו' ונראה שהר"ש ז"ל גריס חליקייא שפירש חליקייא כמו חלקא ע"כ:

טרוגיס בגימל טסני בנון וכן הוא בערוך ערך טסן. אע"ג דמספ"ק דנזיר משמע דגרסי' טסגי ג"כ בגימל דקאמר טריגין ג' טטריגין ד'. ובפ' כיצד מברכין (ברכות דף ל"ח) תניא חלקא טרגיס זריד ערסן ופי' רש"י ז"ל ומפ' להו שם במועד קטן ס"פ מי שהפך חלקא דמתברי באסיתא חדא לתרתי טרגיס חדא לתלת זריד חדא לד' ערסן חדא לחמש ע"כ. אמנם אני לא מצאתי שם במועד קטן לא זריד ולא ערסן ועיין בערוך ערך זריד:

משנה ג

כל הבצים של תרנגולת ושאר עופות ושוקל בהן החנוני לח ויבש:

קולייס שמו של דג האספנין ע"ש מקומו:

כל הדגים בחזקת טומאה דחיישי' שמא ניער עליהן את המצודה ותנן בפירקין דלעיל ואם ניער בכי יותן ובתוספתא ואין ע"ה נאמן לומר לא ניערתי את המצודה עליהן הר"ש ז"ל:

ר' יהודה אומר האלתית ודג המצרי כך מ"מ:

ועל כולם ע"ה נאמן לומר וכו' ועיין במ"ש בפרק חמישי דאהלותם י' ה':

ופי' הרא"ש

ז"ל חוץ מן הדגה שאינם נזהרין מלנער הרשתות עליהם כי אומרים בלאו הכי יש מים עליהם ואינם יודעים כי אותם המים מן המחובר בראו ואינם לרצון ע"כ:

מפני שמפקידין אותן גרסי' דכל הפירות וכו' כדפי' רעז"ל והוא פי' הר"ש ז"ל:

שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא דמים כל שהוא מכשירין אבל אם נעשה הציר ממלח או ממי פירות לא הוכשר הרמב"ם ז"ל. ופירשו הר"ש והרא"ש ז"ל שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא מפ' בבכורות דציר לאו בר קבולי טומאה הוא ונחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בציר וכשנתן לתוכו מים כל שהוא אפי' טהורין טהרה מעוררת טומאה ונחערבו ונתעוררו המים מבטולם ונעשו רוב הטמאים ודוקא ברוב מים טמאים אבל בפלגא ופלגא כיון דטומאת משקים דרבנן בפלגא ופלגא לא גזור ע"כ. ועיין במ"ש בפ' בתרא דתרומות:

משנה ד

שבעה משקים וכו'. ומנינא נראה למעוטי מדר' אליעזר דבפ' בתרא דתרומות וכדכתבינן התם סי' ב': וגרסינן בבתרא שם פ' הספינה אמר רב כהנא דבש בכוורת אינו יוצא מידי מאכל לעולם וכתבו שם תוס' בשם ר"י ז"ל דהא דמני וחשיב הכא דבש בהדי ז' משקין הייינו אחר שהופרש מן השעוה אבל בכוורת שהוא עם השעוה יש עליה תורת אוכל ולא תורת משקה ע"כ:

בפי' רעז"ל ועוד שנינו בתוספתא דשבת מנין לדם וכו' עד סוף (א) אמר המלקט הא דקאמר מנין למי האף שהוא משקה שנאמר ועפעפינו יזלו מים נראה דדריש מלת ועפעפינו ואף אפינו בחלוף עין באלף דאי למי העין כבר אסמכי' אקרא דכתיב ותשקמו בדמעות שליש ועוד דברישא דקרא כתיב ותרדנה עינינו דמעה ולמה ליה למכתב בתר הכי ועפעפינו יזלו מים אלא למי האף איצטריך. וכל הני אסמכתות נינהו והעיקר הלכה למשה מסיני. ועיין במ"ש לקמן סימן ו'. ומתני' דקחני ומותר באכילה דלא כר' יעקב שאוסרו שם בברייתא בפ"ק דבכורות וכתב הר"ש ז"ל דעוד יש לפ' דבש צרעין טהור דקתני הכא פי' דלא מקבל טומאה אלא במחשבה אבל דבש דבורים לא בעי מחשבה כדמפרש התם ע"כ. ועיין בתשובות הרשב"א ז"ל סי' תקע"ז:

דבש צרעים ואית דגרסי דבש צרעה:

משנה ה

תולדות למי' ופי' הר"ש ז"ל וכל הני תולדות כיון דתולדות הן לא חיישי' אפי' יש להן שם לווי ע"כ:

בין גדולים משקים היוצאים מפי טבעת עכ"ל רעז"ל וצ"ע דלקמן סי' ז' תנן דהשותה מי טבריא לא מטמאין ולא מכשירין ואע"פ שמי גובריא הן משלשלין ואף אם יצאו נקיים קתני דחשיבי כרעי ולא מכשר והא רעי עצמו קתני הכא דמכשיר דקתני בין גדולים ושמא רעי דקאמר התם הוי צואה עבה והכא הוי משקה ממש ומש"ה הכא מכשיר ומי טבריא שאני דלרפואה עבידי ומ"מ כשמוזכר רעי אצל צואה כההיא דתנן בפ' גוטל לשלשת שפירשו המפרשים ז"ל דהיינו רוק או רעי או צואה התם יתפרש דרעי הוי רעי מצואה כך נלע"ד. וז"ל החכם ה"ר סולימאן ז"ל בין גדולים ק"ק מ"ש מהשותה מי טבריא ונראה לפרש שיצאו מים עם הרעי והם ניכרין שהם מים ולא רעי שהרעי הי' עב והם מים אבל השותה מי טבריה הם עצמן הרעי ואינם חשובים להכשיר יותר מדם היוצא עם הרעי דתנן לק' והדם היוצא עמהם אינו מכשיר ע"כ. עוד כתב ז"ל וזה לשונו לדעתו ושלא לדעתו ז"ל דתנן בפ"ג מטבול יום טהור שנגס מן האוכל ונפל על ככר של תרומה טהור אלמא בעינן לרצון ונ"ל שמה ששנינו כאן לדעתו ושלא לדעתו פירושו בין שיצאו ממנו לדעתו או שלא לדעתו הוו משקין אבל להכשיר הפירות בעינו עד שיפלו עליהם לרצון כדין של הכשר וכן מצאתי שכתב הרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהל' טומאת אוכלין שכתב כל אלו היוצאין מן האדם משקין הן בין שיצאו לדעתו של אדם בין שיצאו שלא לדעתו ע"כ:

תולדות לדם וכו'. התולדות היינו דם הקזה של אדם שהוציאוה לשתייה לבהמה ולחיה או לאדם שרגיל לשתותו אבל מאי דקתני רישא דם שחיטה בבהמה ובחיה ובעופות הטהורים והוא הדם השותת בשעת שחיטה מן הטהורים הללו הוא עצמו דם המנוי בכלל שבעה משקים. והאי דאיצטריך למיתניי' נלע"ד משום דבסיפא בבבא דאלו לא מטמאין ולא מכשירין בעי לאשמועינן פלוגתא דרבנן ור' אלעזר בבהמה חיה ועוף הטמאים דוק. ודם הקילוח אינו מכשיר שעדיין חיים הם והרי הוא דומה לדם מכה או לדם הקזה. וקתני תולדות לדם לשון רבים אגב רישא או אפשר דהכי פירושו תולדות לדם ולחלב ולשמן דקאי מלת תולדות אכולהו ומהאי טעמא נמי לא קתני בשאר תולדות תולדה לחלב תולדה לשמן. כך נלע"ד:

מי חלב כחלב. בחולין פרק כל הבשר (חולין דף קי"ד) אמר ריש לקיש לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בשול בשר בחלב אינו כחלב משום דבעינן בחלב אמו כמו שיצא מהאם מעורב עם האוכל:

והמוחל כשמן. ופי' הר"ש ז"ל והמוחל כשמן אין להקשות כיון דמוחל מכשיר אמאי לא גזרו בפ"ק דשבת על המסיקה כמו שגזרו על הבצירה לפי שיש שלשה ענייני

מוחל כדמוכח במס' שבת פ' חבית מוחל היוצא בתחלה דהיינו היוצא בשעת המסיקה ובההוא אפילו ר' יעקב מודה שאינו מכשיר לפי שאינו רוצה בקיומו כדמוכח התם ובמוחל היוצא מעקל בית הבד אפילו ר"ש מודה דמכשיר לפי שא"א לו בלא צחצוחי שמן אבל במוחל דאתי בתר איצצא דהיינו לאחר שעמדו בכומר שנים ושלפה ימים פליגי לר' יעקב מכשיר לר"ש אינו מכשיר ומוחל דתנן הכא דפליגי ביה ר"ש ור' מאיר על כרחין פליגי במוחל היוצא מעקל בית הבד וההיא דתנן בעדיות ומייתי לה בפ"ק דיבמות חבית של זיתים מגולגלין בש"א אינה צריכה לינקב ובה"א צריכה לינקב משום דמוחל של זיתים מכשיר צריך לומר דהאי דחבית הוי כי ההיא דעקל בית הבד דאי אפשר בלא צחצוחי שמן כי היכי דלא תיקשי מב"ה לר"ש ע"כ וכן פירשו התוספות ז"ל שם פ"ק דשבת:

ר"מ אומר אע"פ שאין עמו שמן. נ"א אע"פ שאין בו שמן. ועיין בירושלמי פ"ו דדמאי דף כ"ה ע"ב:

דם השרץ כו'. ונלע"ד דהא דלא נקט לתולדות כסדר ששנה האבות במתני' דלעיל משום דבעי למנקט המוסכמים ברישא דהיינו תולדות דם וחלב אבל תולדות השמן אית בה פליגתא והדר קתני בסיפא דין דם כשרץ דמטמא ואינו מכשיר משום דבעי לאסמוכי' לאלו מטמאין ומכשירין ולאלו מטמאין ולא מכשירין דוק:

משנה ו

רוקו וכו'. עיין בפרק דם הנדה (נדה דף נ"ו:)

ושכבת זרעו. אפילו בטהור טמאה וכ"ש של זב:

ודם הנדה. בתוספתא דפ"ט דשבת גרסינן מנין לדם נדה שהוא משקה שנאמר ממקור דמיה ואומר ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה:

ר' אלעזר בן עזריה אומר דם הנדה אינו מכשיר. כך מצאתי מוגה. וכן בקצת דפוסים:

רש"א דם המת אינו מכשיר. שם בגמרא דחולין פרק השוחט (חולין דף ל"ה) ופי' ר"ש ז"ל דם המת אדם שמת דהא כל הני תנאי את"ק קיימי מר ממעט האי ומר ממעט האי ולא כמו שפי' בקונטרס בפ"ב דחולין דבדם בהמה שמתה איירי דכאן מוכח דבאדם מיירי ועוד דא"כ ליתני דם המתה ובעי למידק מינה התם הא דם שחיטה מכשיר לר"ש ומסיק לא הא דם חללים מכשיר ע"כ:

גוררה והיא טהורה. לפי שלא הוכשרה והא דלא קתני גוררו דהא אדם שהוא לשון זכר קאי אפשר דאתא לאשמועינן שהוא צריך לגרור מן הדלעת קצת לפחות כדי קליפה כך נלע"ד:

משנה ז

ר' יוסי אומר חוץ מדמו. כגון דם דלאחר מיתה וקסבר ר' יוסי דמטמא כדם של בן ט' א"נ כדם מגפתו דמחיים דקרינן ביה ודם חללים כבר קיימא אלא כר"ש דאמר בפרק שני דחולין דם מגפתו אינו מכשיר אפילו כבר קיימא דלית ליה מה לי קטלי' כוליה מה לי קטלי' פלגיה. הר"ש ז"ל:

והשותה מי טבריה. עיין במ"ש לעיל סי' ה':

ר' אלעזר מטמא כו'. בלי יו"ד גרסינן ליה וקאי ר' אלעזר אאלו דסליק מינייהו דם שחיטה בבהמה ובחיה ובעופות הטמאים ובדם הקזה לרפואה

משנה ח

חלב האשה וכו'. שבת ר"פ חבית (שבת דף קמ"ג) וכתבו שם תוס' ז"ל הא דתנן בריש מכלתין כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון וכו' לא דמי רצון דהתם לרצון דהכא דהתם מיירי בשעת נפילתן על הזרעים שיהא לרצון דבעינן יותן דומיא דכי יתן אבל הכא מיירי בשעת פרישתו מן האשה או מן הבהמה ע"כ. ופי' שם רש"י ז"ל שדם מגפתה טמא וחלבה כדם מגפתה דדם נעכר ונעשה חלב ודת מגפתה סתמי' שלא לרצון הוא וטמא ע"כ. והרבה הר"ש ז"ל לדחות פי' זה וכתב לכך נראה דהכא דייק משום דיש לנו להשוות משקים היוצאים מן האשה דכי היכי דדם מגפתה מכשיר שלא לרצון ה"ה חלב ע"כ. ועיין ג"כ שם בתוספות ז"ל:

והמקיז לרפואה טהור. סתמא דלא כר' אלעזר דמתני' דלעיל דמטמא לדם הקזה לרפואה. ואיתא בגמרא בכריתות פרק אמרו לו (כריתות דף י"ג) ומפרש התם לרצון של תינוק שלא לרצון שאינו רוצה לינק ומסיק התם מי סברת שלא לרצון דלא ניחא ליה לא מאי שלא לרצון בסתמא דדעתיה דתינוק קרובה לגבי חלב אבל אי חזינן דלא ניחא לי' לינוקא לא מכשרא וטהור. אבל שם בפרק חבית מסקינן איפכא לרצון בסתמא ושלא לרצון דאמר לא ניחא ליה. והתם בפ' חבית מפ' בתירוץ שני דדוקא נקט סלי זיתים וענבים שהמשקה הנוטף מהן נופל לארץ והילך לאיבוד הלכך סתמא לא ניחא ליה ואפקורי מפקר להההוא משקה. אבל שאר סלים אפשר דאפילו תותים ורמונים סתמן למשקה וע"ש בתוס':

שדם מגפתה טמא. ודלא כר"ש דפ' שני דחולין:

ושלא לרצון טהורין. שאין היוצא מן הזיתים וענבים חשוב משקה עד שיצא לרצון וכן תנן בס"פ דלעיל הא למה זה דומה לסלי זיתים וענבים שהן מנטפין. הר"ש ז"ל:

סליק